

7. Павленко О.О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти: Авт. дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. – Київ, 2005. – 40 с.

8. Рудишин С. Форми професійної підготовки студентів-екологів у вищих навчальних закладах // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2008. – №1. – 153 с.

9. Старовойт С.М. Професійна підготовка фахівців з охорони та захисту навколишнього середовища у вищих навчальних закладах Великої Британії: Авт. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти Академії педагогічних наук.- Київ, 2005.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 26.11.2007: < <http://www.nbu.gov.ua/ard/2005/05ssmzvb.zip>>.

10. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою: Авт. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04./ Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2005. – 18 с.

В данной статье рассмотрены методологические подходы (компетентностный, личностно-ориентированный) к процессу подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде.

This article deals with the competence and personal oriented methodological approaches of process of future ecologists' training for foreign professional communication.

УДК 371.11 : 378.12 : 159.22

Левченко О.О.

ДО ВИБОРУ МОДЕЛЕЙ ОСВІТНІХ ПРАКТИК МАЙБУТНІМИ ВИКЛАДАЧАМИ ПСИХОЛОГІЇ ПРИ РОЗГЛЯДІ СКЛАДНИХ СИТУАЦІЙ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Автор наголошує на важливості формування гуманістичного світогляду, що передбачає розвиток психологічних якостей особистості, якими є усвідомлення природи і людини в їхній єдності, відмова від авторитарного, міфологічного стилю мислення, терпимість, здатність до компромісів, поважливе ставлення до чужої думки та допомога у вирішенні ситуаційних питань в освіті чи життєдіяльності.

Постановка проблеми. Освітнянські проблеми мають сьогодні безпосередній інтерес, бо засвідчують їх провідне місце в системі сучасних гуманітарних наук та визначають причини, які зумовлюють самостійну предметну сферу комплексного гуманітарного знання. Та ситуація, в якій знаходиться сучасна освіта України, а особливо – у виші, та її освітня практика потребують неабиякої уваги. Тому проблема вибору моделей освітніх практик є більш ніж актуальною. І питання: Чи треба міняти коней на переправі – надактуальне. Бо за ним стоїть затратний механізм, хоча в повітрі "гуляє думка", що технології, методи, засоби та способи в освіті нічого не коштують. Тож в цьому є помилка... Бо людський фактор – гуманітарний фактор. Та не просто фактор – то є людський ресурс, на підготовку якого потрібні великі кошти, як зазначають науковці...

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Головна мета сучасної гуманітарної науки вбачається філософами цього напрямку (І.Зязюн, В.Кремень) в пошуку об'єднувального фактору (інтеграції), можливих шляхів і підходів, які сприяють конвергенції. Тож аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми доводить врахування компетентності в професійній підготовці майбутніх фахівців гуманітарної сфери (педагогів, психологів тощо). Останнє знайшло своє часткове відображення у наукових розвідках Е.Зеер [1], В.Кременя [3], С.Савченко [10], Т.Сорочан [12], В.Третьяченко [14], К.Роджерса [16], а також інших науковців та освітян-практиків.

Згадувалась і проблема фасилітації в роботах останніх, але вона залишається більш притаманною до прикладної психології, та не розробленою в професійній педагогіці.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, яким присвячена стаття, натикається на констатацію деструктивності моделей розвитку суспільства на основі індустріалізації (Дж.Форрестер), відторгнення, революційно-насильницьких методів соціальних перетворень та плекань і сподівання на еволюцію (у гуманістичному цілепокладанні) свідомості і практики. В означеній проблемі глобальною є екологічна гуманістична етика, що стає тією духовною першоосновою, на якій повинні будуватися суб'єкт-суб'єктні відносини у вищій, державна політика, виробничі структури, міжнаціональні і міжособистісні відношення, право, комерція і інші форми суспільного життя (за Р.Атфілд). Але реальна, гуманістична взаємодія між викладачем і учнями (студентами) можлива лише тоді, коли вона будується на основі орієнтирів для спільної творчості в навчанні й вихованні, що створює середовище для прояву внутрішніх джерел саморозвитку й самоорганізації (О.Остапчук).

Можна говорити про спрямований вплив педагога на студента з метою визначеного педагогічного результату. Та своєрідний культурно-історичний універсалізм "Філософії освіти" й педагогіки, їх оптимізм базуються на визнанні загальнолюдських цінностей (В.Кремень).

Тому свобода, справедливість, достоїнство особистості, її невід'ємне право на життя і соціальний захист, право народів на культурне і політичне самовизначення є системою життєзабезпечення людства. А освіта – це та сфера соціокультурної життєдіяльності, в якій реалізується становлення духовно зрілої, моральної особистості, здатної відповідати за долю держави, її народу, нації, культури, захищати загальнолюдські цінності, творити цілісний, гуманний світ за "людською мірою", але за штучно створеними соціально-психологічними технологіями. Особливо виразно сучасні психолого-педагогічні технології виявляються в професійній сфері та самій освітній практиці (Л.Павлова, О.Рудіна), що впливає на характер підготовки кваліфікованих кадрів. Розкриваючи питання професіоналізму спілкування в процесі гуманізації суб'єкт-суб'єктних відносин, одним з основних механізмів реалізації є переконання (Л.Орбан, Д.Гриджук). Але ж дійти розуміння останнього можна лише за допомогою методу аналізу ситуації. Метод аналізу ситуації – це такий метод навчання, при якому людині, яка навчається, пропонується осмислити деяку практичну проблему, що актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти, розв'язуючи її [12, с.36].

А ситуація дійсно змінюється динамічно, і в гуманітарній сфері – теж. Підтвердженням тому є ряд документів, в тому числі й нещодавно схвалений членами Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України проект Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року. Розроблений документ робочою групою відповідно до Указу Президента України "Про підготовку та проведення Всеукраїнського форуму інтелігенції". Проект Концепції обговорено на Всеукраїнському форумі інтелігенції 27 березня 2008 року, опрацьовано міністерствами і відомствами та остаточно доопрацьовано Національним інститутом стратегічних досліджень з урахуванням висловлених зауважень. Запропоновано затвердити зазначений документ відповідним Указом Глави держави. У документі підтверджується, що "Ключовою ознакою постіндустріальної доби постає нове розуміння культури як феномену, що потужно впливає на розвиток нових технологій, на кваліфікацію працівників, на ефективність менеджменту, соціальні та політичні практики членів суспільства, мотивацію економічної діяльності людини, національну ідентифікацію людини і громадянина тощо. Розвинена, динамічна та доступна культура є живильним середовищем, в якому формується і реалізується креативний (творчий) потенціал людини – головної рушійної сили науково-технологічного та суспільного прогресу".

Після цього "конструюєш – промальовуєш модель... на майбутнє". Та ні: "олівець педагога вибивають з рук – самі великі педагоги". Бо незрозумілим стають пропозиції міністра освіти і науки України у звітній доповіді на Колегії Міносвіти від 2 квітня 2009

року, де пан Вакарчук висовує питання про скорочення навантаження із соціально-гуманітарних предметів у виші від 40 %, що існує, до 15% – на майбутнє (з доповіді, – прим. Авт.) у процесі підготовки фахівців вищого гатунку (магістрів). Ось і реальна ситуація. Як все це розуміти – організація протиріч? Якого педагога чи інженера – керівника ланки підприємства маємо готувати? Може, це для збудження електорату перед перегонами... січня 2010 року?

Отож, *"ми потрапили в ситуацію"*. Ситуація – це деякий тимчасовий стан, який може припускатися в різних напрямках (прим. Авт.). Ситуації в політичному житті виникають завдяки ускладненню людської діяльності, заповненню нею політичного простору. Ситуацією в професійній педагогічній діяльності можна вважати такий стан взаємодії суб'єктів педагогічної діяльності, коли жоден з них не переважає, а поважає. Ситуації "виростають" у таких соціальних системах, де немає жорсткої детермінації поведінки, діє сукупність сил, між якими спостерігається конкуренція і боротьба. Ось чому в педагогічній діяльності, теорії та практиці фасилітації сама модель педагогічної фасилітації ще не стала предметом осмислення, а фасилітативний підхід (що має виходити із системного підходу) [8], у своїй більшості ще є бажаним, бо легше "подавати команди", ніж допомогати та створювати умови до розвитку особистості.

Формулювання цілей статті. Тому, метою статті є розкриття ситуативних можливостей існування як явища – педагогічної фасилітації, та як моделі освітньої практики на підставах фасилітативного підходу в професійній підготовці майбутніх викладачів психології на шляху підвищення стану їх психологічної культури. Розгляд суті можливої моделі педагогічної фасилітації на підставах методу аналізу ситуацій і є завданням статті, на нашу думку, треба відповісти принаймні на три запитання. Що таке ситуація і які її істотні ознаки? Що таке кейс як модель ситуації і які його найважливіші характеристики? Що таке аналіз ситуації як метод активного навчання в умовах фасилітативного підходу?

Виклад основного матеріалу статті ґрунтується на розумінні того, що особистість учителя і особистість учня – це суб'єкти педагогічної дії, освітнього процесу, освітньої практики. А педагогічна фасилітація навчальної діяльності, як ми визначаємо, це феномен діяльності педагога, яку спрямовано на підвищення продуктивності навчальної діяльності учня в ситуації утруднення на підставах створення допоміжних відносин, підтримки і допомоги [6, с.81].

Якщо ширше, то це стан педагога – його сутнісна діяльнісна характеристика та його професіоналізм педагогічної взаємодії, що спрямований на результат. Багато в чому результат залежить від реальної навчальної ситуації чи змодельованої технології в освітній практиці, що надасть можливості виходу з будь-якої ситуації (О.Левченко, 2007).

Отже, саме поняття "ситуація" в психології тлумачиться як система зовнішніх по відношенню до суб'єкта умов, які збуджують і опосередковують його активність. А якість бути "зовнішнім" по відношенню до суб'єкта означає: в просторовому відношенні – що сприймається позаположенністю суб'єкта, в часовому відношенні – що передувало дії суб'єкта, в функціональному відношенні – незалежність від нього відповідних умов у час дії. Суть методу аналізу ситуації зводиться до обговорення тексту, який має назву – "кейс". З метою пошуку виходу з ситуації, що описується в ньому, розглядають внутрішню структуру самого методу. Його можна вважати методом групової динаміки, коли ситуація аналізується у процесі аналітичної діяльності групи [12, с.33]. Ефективним при цьому можуть бути сприятливі передумови застосування інтерактивних методів навчання, впровадження інноваційних соціально-психологічних технологій, їх інтеграції та супроводу [11; 16].

Треба відзначити, що і сам метод аналізу ситуації має також свої можливості. По-перше, як специфічний метод навчання, що застосовується для впровадження властивих йому завдань освіти; по-друге, аналіз ситуацій є способом мислення викладача, його особливою парадигмою, що дає змогу по-іншому думати й діяти, оновлювати власний творчий потенціал; по-третє, як сферу творчої аналітичної діяльності, що пов'язана зі

створенням кейсів і розв'язанням за їх допомогою реальних проблем суспільства; по-четверте, до основних його проблем належать технологізація і оптимізація, методологічне насичення і застосування різних типів і форм навчання; по-п'яте, як інтерактивний цей метод навчання завойовує позитивне ставлення з боку студентів, які вбачають у ньому гру, що забезпечує засвоєння теоретичних положень і формування навичок практичного використання опанованого теоретичного матеріалу.

Поєднуючи забавку для серйозної гри з витонченою технологією інтелектуального розвитку і тотальною системою контролю, метод *Case study* (метод аналізу ситуацій) становить явище, що бурхливо розвивається, охоплюючи сучасні навчальні дисципліни: менеджмент, економіку, маркетинг, політологію, психологію, соціологію та ін. У процесі й після застосування його у студентських групах зазвичай стає менше "пасивних" студентів [12, с.34].

Серед основних понять, що описують в методі, вирізняються такі, як "ситуація", "аналіз", а також похідне поняття "аналіз ситуації". Доволі часто, розглядаючи конкретні ситуації, багато хто з авторів узагалі не замислюється над тим, що це означає. Вони додають до поняття "ситуація" слово "конкретна" і не вдаються до термінологічних дискусій. Розглянемо, що ж убирає в себе термін "ситуація".

При декомпозиції терміну можна виокремити кілька змістових контекстів: 1) Під ситуацією розуміється деякий стан процесу, що вирізняється відносно стійким перебігом. 2) Цей стан містить деяку суперечність, що має припускатися, і тому він є принципово нестаціонарним, тимчасовим і таким, що піддається змінам. Суперечність ситуації створює в ній могутній потенціал розвитку, переходу до наступних ситуацій. 3) Ситуація – це такий стан, який вирізняється неоднозначністю подальшого розгортання і характеризується варіативністю як щодо походження, так і щодо майбутнього. 4) Існування і розв'язання ситуації принципово важливе для діяльності людей, вона порушує їхні інтереси і часом потребує негайного вирішення, оскільки її існування може призвести до невідворотних утрат. 5) Ситуація передбачає можливість вторгнення в неї людини, яка має на меті змінити стан з небажаного на бажаний.

Закладена в кейс ситуація становить деякий стан соціальної реальності, в який потрапляють дійові особи кейса. Поняття "стан" як у житті, так і в науці є узагальненим. Кейс, що подає Ю.Сурмін та реконструйовано нами в класифікації, ґрунтується на ознаках ситуації, і їх характерних явищах (див. табл. 1).

Тут потреби фігурують як основні, необхідні для підтримки людського життя. Усю практичну діяльність людей можна вважати формою задоволення потреб. Один з лідерів гуманістичної психології, американський психолог А.Маслоу створив ієрархічну теорію потреб. Він класифікував потреби на базисні (потреби в їжі, безпеці, позитивній самооцінці та ін.) і похідні, або мета-потреби (потреби у справедливості, безпечності, порядку і єдності соціального життя) [7].

Та світ потреб дуже динамічний. Задоволення однієї певної потреби в жодному разі не зумовлює їх згасання. Життєдіяльність людини наповнена і задоволеними потребами, що з'являються, які тут же породжують нові потреби, їх з повним правом можна вважати рушійною силою індивіда, спільності й суспільств, які задовольняються завдяки соціально-психологічним технологіям, а в навчально-виховному процесі вищої школи – також через технологізацію освіти [2; 3].

Класифікація ситуацій за покладеними в їх основу явищами

Явище, що визначає ситуацію	Характеристика явища
Потреба	Загострена потреба, задоволення якої стримується певними чинниками.
Вибір	Необхідність вибрати одну альтернативу з кількох.
Криза	Різде погіршення стану справ у якійсь системі аж до її руйнування.
Конфлікт	Прагнення супротивних сторін заволодіти обмеженим ресурсом.
Інновація	Поява нововведення, що змінює звичний уклад життя.
Фасилітація	Необхідність суб'єктів діяльності в допомозі один одному на підставі спостережень, моделюванні ситуацій чи створенні умов.

Звикаємо й до технологій освітніх. Такий широкий і повсюдний інтерес викликано різними мотивами: деякі вчені традиційно слідуєть за модою; інші, вболіваючи за освіту, вбачають у ній панацею від усіх бід; знаходяться й такі, які технологізацію освіти вважають об'єктивним процесом еволюції освіти до якісно інших ідеалів. Та ми погоджуємося з тими, хто вважає прогресивною останню тенденцію [4].

У свій час І.Кант, виокремлюючи культуру простих умінь і культуру дисципліни волі, зазначав, що перша здатна прокласти дорогу злу, якщо друга не буде надійною противагою. Ці два параметри тепер часто-густо називають інструментальною і гуманітарною культурою, або ж технологічним і моральним потенціалом суспільства, або інформаційною і енергетичною асиметрією інтелекту людини. А соціальні протиріччя, соціальні кризи виникали тоді, коли порушувалась внутрішня рівновага соціально-культурної системи: інноваційні домагання перевищували прогностичні здібності, технічний інтелект недостатньо врівноважувався гуманітарним [16].

Тому в основу розвитку освітньої системи (освітньої практики) має бути покладена генеральна ідея, яка б врівноважувала в ній конфліктні ситуації. Такою єдиною ідеєю є гуманістичний світогляд, який передбачає розвиток психологічних якостей особистості як усвідомлення природи і людини в їхній єдності, відмова від авторитарного, міфологічного стилю мислення, терпимість, здатність до компромісів, поважливе ставлення до чужої думки, до інших культур, цінностей, вірувань. Останнє є підґрунтям педагогічної фасилітації чи фасилітативної компетенції. Та, як відзначає Т.Сорочан, фасилітативна компетенція, безпосередньо визначає здатність фахівця бути провідником змін в освіті, мотивувати учасників навчально-виховного процесу до особистісного розвитку, забезпечувати для цього необхідні умови [12].

Особистісні зміни, а не статистичне знання, являє виключно те, що має сенс під час вибору мети освіти в сучасному світі. Значуще учення визначається особливостями відносин, які встановлюються між фасилітатором і тим, хто навчається. Виділяючи фасилітацію соціальну і педагогічну, під першою розуміють підвищення швидкості або продуктивності діяльності особистості, що пов'язане з актуалізацією в її свідомості образу іншої людини (чи групи людей), яка виступає у ролі спостерігача чи суперника за її діями [9].

Під другою – педагогічною (за Е.Зеєром), розуміють посилення продуктивності освіти (навчання, виховання) та розвиток суб'єктів професійно-педагогічного процесу за рахунок особливого стилю спілкування і особистості педагога [1]. Педагогічна

фасилітація навчальної діяльності, того, хто навчається, є діяльність педагога, що спрямована на підвищення продуктивності навчальної діяльності учня в ситуації утруднення на підставах створення допоміжних відносин, підтримки і допомоги (за О.Левченко) [5, с.112].

Фасилітативний підхід, будучи частиною особистісно орієнтованого навчання (технологією), виступає ефективним засобом гуманітаризації і гуманізації вищої освіти. З метою гуманітаризації вищої освіти необхідно підсилити психологічне обґрунтування технологій навчання та педагогічних технік, запозичивши для цього з психологічної науки ряд психотехнік і прийомів, які можна вкласти в модель, "модель – це своєрідна форма відображення, що вміщує інформацію про об'єкти (дослідження, управління)" [13, с.29]. "Під моделлю, – пише В. Штоф, – розуміється така уява або матеріально реалізована система, яка, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, здатна заміщати його так, що вивчення дає нам нову інформацію про цей об'єкт" [16, с.19].

Виходячи з останніх посилок, ми вважаємо *педагогічну фасилітацію* як діяльність педагога, що спрямована на підвищення продуктивності навчальної діяльності дитини в ситуації утруднення на підставах створення допоміжних відносин, підтримки і допомоги. Сутність педагогічної фасилітації в професійній освіті полягає в тому, щоб перебороти традиційний опір, тих, хто навчається, виконавчій частині сумісної діяльності і тим самим перейти до мотивації активної поведінки орієнтаційної частини взаємодії [6, с.83].

На підставах останнього, на нашу думку, можна говорити про спрямований (змодельований, штучний) вплив педагога з метою визначеного педагогічного результату. Впевненість в останньому має усвідомити студент вже в практичній діяльності (ще на педагогічній практиці, – *прим. Авт.*).

Висновок. Модернізація та спрямування універсалій до становлення психологічної культури майбутнього викладача психолого-педагогічних дисциплін має обґрунтовуватися на напрацьованому досвіді важливих прийомів, інноваційних технологій і педтехніки, що вкладаються в модель із створення умов впровадження фасилітативного підходу, де за головне буде виокремлено:

1. Пошана і позитивне ухвалення до того, хто навчається, як до особистості, здібної до самозміни і саморозвитку. Цей прийом засновано на оптимістичній гіпотезі про потенційні можливості підопічного (А.Макаренко).

2. Прояв педагогічного такту, заснованого на довірі без потурання, простоті спілкування без фамільярності, дії без придушення самостійності, гуморі без насмішки.

3. Створення (моделювання) ситуацій успіху, авансування похвали, звернення до того, хто навчається, по імені, прийом "дзеркало відносин", оптимістичні прогнози про можливості і здібності учнів чи студентів.

4. Спеціальна навчання, яке передбачає ґрунтовну методологічну підготовку, оволодіння дидактикою учіння, технологіями взаємодії, фасилітації, які найбільшою мірою сприяють особистісному професійному розвитку всіх учасників педагогічного процесу.

5. Розуміння професіоналізму педагогічної діяльності як складного утворення, формування якого починається в педагогічній системі вишу та продовжується в системі безперервної педагогічної освіти і є результатом навчання, педагогічної майстерності, вмільності, творчості, які здобуваються в практичній діяльності та в моделюванні процесу створення освітньо-культурного середовища, що передбачає наявність певної джерельної бази, яка забезпечує створювану модель необхідним теоретико-методологічним і практичним матеріалом.

У тенденціях вибору моделі освітньої практики, заснованої на фасилітативному підході джерелами можуть бути :

- історичний аспект аналізу проблеми в наукових джерелах;

- теорія педагогічної фасилітації та на цій базі моделювання практичних засад організації процесу навчання, виховання і розвитку в закладах гуманітарної спрямованості;

- загальні теоретичні, методологічні ідеї сучасної педагогіки, в яких відбиті проблеми креативності, особистісно орієнтований підхід до формування особистості в колективі, соціумі, просторі, середовищі, блоково-модульне навчання тощо.

- концепції сучасних спеціалізованих гуманітарних закладів освіти;

- нормативні документи Міністерства освіти і науки України;

Важливим також для майбутніх викладачів психології є виховання потреби в постійному оновленні отриманих знань, які вступають у суперечність з реальним стану справ з професійної підготовки у виші, у тому числі і педагогічній. А підвищення **продуктивності педагогічної взаємодії фахівця гуманітарного спрямування стає необхідною умовою підготовки (перепідготовки) педагога чи психолога абсолютно іншого типу з більш ґрунтовною психологічною базою.** Ці проблеми зачіпають і студентів, що вибрали сферою своєї діяльності освіту. Необхідність підготовки "інших" педагогів і психологів освіти пояснюється змінами в системі, зміною педагогічної доктрини та концепції, що спрямовані на гуманізацію і гуманітаризацію освітньої галузі.

Література:

1. Зеер Э.Ф. Личностно ориентированные технологии профессионального образования / Э.Ф. Зеер // Повышение академического уровня учебных заведений на основе новых образовательных технологий: Тез. докл. 6-й науч.-практ. конф., 7–11 дек. 1998. Екатеринбург, 1998. – С. 24-28.

2. Зязюн І.А. Освітні парадигми і соціально-психологічні технології в контексті філософії освіти / Іван Андрійович Зязюн. // Образование без границ. 2002, № 2, май. – С. 19–26.

3. Кремень В. Філософія освіти ХХІ століття / Василь Григорович Кремень. // Шлях освіти, № 2, 2003. – С. 2–5.

4. Кун И. Структура научных революций / И. Кун. – М. : Просвещение, 1995. – 164 с.

5. Левченко О.О. Новый взгляд на проблему инноватики через фасилитативную компетентность / Психологические проблемы творчества та креатопедагогика (социально-психологический аспект) [Навч. метод. посібник] / Олег Олександрович Левченко. – Луганськ : Глобус, 2008. – 132 с.

6. Левченко О.О. Формування педагогічної фасилітації – шлях до підвищення продуктивності педагогічної взаємодії в освітній практиці / Олег Олександрович Левченко // Освіта на Луганщині, № 2(31), 2009, – С. 77-85.

7. Маслоу А. Маслоу о менеджменте / Абдрахам Маслоу. [Пер. с англ.]. – СПб. : Питер, 2003. – 416 с.

8. Пустовіт Г. Системний підхід до освіти і виховання учнів у позашкільних навчальних закладах / Г. Пустовіт // Рідна школа, 2008, – №11 (948). – С. 6-13.

9. Психология. Словарь / Под.общ.ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. [– 2-е изд., и доп.]. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.

10. Савченко С.В. Социализация студенческой молодежи в условиях регионального образовательного пространства / Сергей Викторович Савченко. – Луганск : Альма Матер, 2003. – 404 с.

11. Семенова А. Концепція системи парадигмального моделювання професійної підготовки майбутніх учителів / А. Семенова // Вища школа, 11/2008. – С. 52-62.

12. Сорочан Т.М. Фасилітація – нова функція післядипломної педагогічної освіти / Тамара Михайлівна Сорочан // Освіта на Луганщині. – 2004. – № 2 (21). – С. 8-11.

13. Сурмін Ю. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості / Ю. Сурмін // Освіта і управління. [Науково-практичний журнал]. – Т. 9/1, 2006. – С. 32–50.

14. Третьяченко В.В. Управлінські команди: методологія та теорія, формування і розвиток: [Монографія] / Вікторія Віталіївна Третьяченко. – Луганськ : Видавництво Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2004. – 300 с.
15. Штоф В. Моделирование в философии / В. Штоф.– М.-Л. : Политиздат, 1966. – 284 с.
16. Rogers C.M., Shoemaker F.F. Communication of Innovations. A cross-cultural approach. –N.Y. : Free Press, 1971. – 476 p.

Автор отмечает важность формирования гуманистического мировоззрения, что предусматривает развитие психологических качеств личности, которыми является осознание природы и человека в их единстве, отказ от авторитарного, мифологического стиля мышления, терпимость, способность к компромиссам, уважительное отношение к чужой мысли и помощь в решении ситуативных вопросов в образовании или жизнедеятельности.

An author marks importance of forming of humanism world view, that foresees development of psychological qualities personalities which an awareness of nature and man is in their unity, waiver of authoritarian, mythological style of thought, tolerance, capacity, for compromises, valid attitude toward a stranger idea ma help in the decision of questions of situations in education or vital functions through a certain model.

УДК 371.132

Марченко Г.В.

НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ КАДРІВ У ПОЛЬЩІ

У пропонованій статті автор висвітлює зміст навчальних планів професійно-педагогічної підготовки вчителів у Польщі, розкриваючи цілі та зміст навчальних предметів, які пропонуються вищою педагогічною школою у Кракові.

Постановка проблеми. Демократичні процеси, що розгортаються в Україні, висувають нові вимоги до функціонування всіх сфер суспільного життя. Не може стояти осторонь демократичних зрушень такий надзвичайно важливий соціальний інститут як освіта, оскільки саме вона виступає визначальним чинником забезпечення процесів функціонування і розвитку суспільства. Водночас дуже характерною є обставина, за якої саме на період становлення постіндустріального етапу нашої цивілізації припадає усвідомлення ролі особистості не тільки як чинника належної ефективності виробництва, а й як головної передумови подальшого суспільного розвитку. Отже, розвиток особистості можна розглядати як основний показник, критерій суспільного прогресу. Саме тому “найпріоритетнішими у XXI столітті стають наука як сфера, що продукує нові знання, й освіта як сфера, що олюднює знання і насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини. І тільки та країна, яка спроможеться забезпечити пріоритетний розвиток цих сфер, зможе претендувати на гідне місце у світовому співтоваристві, бути конкурентоспроможною” [1, с.8]. Цей висновок українських філософів підтверджує досвід суспільного поступу країн Європейського Союзу, для освітніх парадигм яких характерним є загальна спрямованість до інтеграції в цій важливій сфері суспільного життя.

Державними документами України з питань освіти пріоритетним напрямком її розбудови визнано інтеграцію однієї з провідних галузей розвитку суспільства у світовий та європейський культурно-освітній простір. Україна, як й інші європейські країни, визнає провідну роль вищої освіти у створенні інноваційного потенціалу ринкової економіки та демократизації суспільства, у формуванні національної еліти. Як зазначає экс-віце-прем'єр, Д. Табачник, основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України,